

oudheidkundige kroniek

In "De Gazet van Gent" van 16 november 1925 verscheen het volgend artikel van Alfons Van Werveke:

DE MILITIELOTING

Gij weet er nog wel van, geachte medeburger, van de militieloting? Wie de laagste nummers trokken, de ongelukkigen mochten optrekken voor drie jaar; wie de hoogste nummers uit den trommel haalden, waren vrij van het postje zijn vaderland te dienen in den oorlog. Dat hatelijk wervingsstelsel om het nationaal leger te vormen, duurde tot 1909.

Jan van Rijswijk Jr., de meest volksgeliefde burgemeester van Antwerpen en een van de grootste Belgische redenaars, zei eens: "Ons leger wordt schier uitsluitend te been gebracht bij middel der loting, eene Fransche instelling dagteekenende van het jaar IV der republiek." Dit is niet volkomen juist. Bedoelde wet dagteekent van 19 fructidor 4e jaar. "Die wet", zegt de Nouveau Larousse illustré, "was de eerste, die het principieel van den persoonlijken en verplichten krijgsdienst, vaststelde." Wat ge zegt! In Vlaanderen bestond in de middeleeuwen de algemene dienstplicht van 18 tot 60 en zelfs tot 65 jaar.

De Fransche wet van 19 Fructidor jaar 4 bepaalde, dat "elke Franschman soldaat was en verplicht het vaderland te verdedigen." Ze schreef voor, dat de dienst van 20- tot 25-jarigen ouderdom duurde. Later gewijzigd door de invoering van de plaatsvervangende en de loting, bleef ze in stand tot het einde van het eerste keizerrijk. "Ze woog zwaar op het land", zegt Larousse. En op België dan? Ons land was bij Frankrijk ingelijfd en onze grootvaders hebben geweten aan welken prijs! 4 November 1802 braken te Gent onlusten uit ter gelegenheid van de militieloting. De meier en zijn toegevoegden, die de zitting bijwoonden, waren verplicht op de vlucht te gaan. De politiecommissaris werd mishandeld. De opgeroepenen protesteerden tegen de gedurige lichtingen en tegen de willekeurige wijze, waarop de lotingen werden ingericht. Een hevige beroering kwam onder de bevolking, maar men leefde onder het bewind van het geweld en men had goed te protesteeren, optrekken moest men.

De wijze van werving door de loting van de Republiek en het Keizerrijk was voor ons land geen nieuwigheid. Onze voorouders hadden ze gekend onder het Spaansch en onder het Oostenrijksch bewind. De oudste ons bekende tekst nopens de militieloting is van 24 Augustus 1667, maar dat schijnt niet de eerste te zijn. Er is spraak van een bevel van baljuw en schepenen der stad Gent, ten gevolge van een besluit van de Collatie, bij hetwelk men deed kennen aan de buurtedekens, dat ze moesten "doen loten alle de manspersonen, wezende boven de achttien jaar, geen uitgezonderd noch voorbehouden dan de armen, niet bijdragende tot het huisgeld, om daaruit te nemen den tienden man, die

door de negen anderen behoorlijk gewapend en betaald zal worden voor den tijd van één maand gedurende welke hij, tiende man, verplicht zal wezen zich te begeven in compagnie ten dienst van Zijne Majesteit.

Wij kennen ook een onderrichting van 30 Maart 1702, waarna de "officieren, regeerders en inwoners van de dorpen en de gemeenten der provincie Vlaanderen zich zullen te schikken hebben in het doen trekken van het lot aan de jongelingen; die zij per dorp moeten leveren ten getalle van 3250 man om daarvan te vormen vijf nieuwe bataljons voetvolk. Er wordt bepaald, dat de loting zal geschieden onder de ongehuwde mannen van 20 tot 40 jaar, die de vereischte gestalte hebben en bekwaam zijn tot den dienst. Zij, die sedert 1 Januari gehuwd zijn om aan den dienst te ontsnappen, zullen verplicht worden aan de loting deel te nemen. De krijgsdienst zal 3 jaar duren. Tot de loting zullen niet geroepen worden de livreiknechten van de geestelijken en de edellieden ten platten lande, de gezinshoofden, die een hoeve besturen, al zijn ze niet gehuwd, als daar zijn de oudste zoons of de meesterknechten van de hoeve, het ambacht of het huisgezin van een weduwe of van een gebrekkelijken ouderling. Voor de jonggezellen van 20 tot 40 jaar onbekwaam tot den dienst, zal worden bepaald welk deel ze hebben te betalen in de schadeloosstelling voor de ingelijfd.

Verschillende van bovengemelde bepalingen hebben wij gekend onder het regiem, dat heeft voorgegaan den algemeenen dienstplicht, den eenigen, die waarlijk rechtvaardig is.

A. VAN WERVEKE
